

به نام خداوند جان و خرد

بانگداری اعتباری

(تخصص منابع)

مهدی غفاری

۱۳۹۴

سرشناسه	: غفاری، مهدی، ۱۳۲۲.
عنوان و نام پدیدآور	: بانکداری اعتباری - تخصیص منابع / مهدی غفاری.
مشخصات نشر	: تهران: کوهسار، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۳۹۶ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۵۲-۹۶-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: بانک و بانکداری -- ایران -- مدیریت
موضوع	: بانک و بانکداری -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ب۲ غ/۱۶۱۵ HG
رده‌بندی دی‌سی	: ۳۳۲/۱۰۶۸۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۴۷۷۰

بانکداری اعتباری

- ◀ نوشته: مهدی غفاری
- ◀ ناشر: انتشارات کوهسار
- ◀ حروف نگار و صفحه‌آرا: زهره تاج‌من
- ◀ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۶۵۲-۹۶-۴
- ◀ نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۴ / شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- ◀ چاپ و صحافی: افرنگ - مبین / لیتوگرافی: رایوه‌ور
- ◀ قیمت: ۲۴۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ و مسئولیت صحت مطالب کتاب به عهده مؤلف است.

آدرس انتشارات و بخش کوهسار: تهران، خیابان انقلاب، خیابان اردیبهشت (شهید منیری جاوید)،
کوچه نوروز، پلاک ۲۵

تلفن: ۶۶۴۱۷۶۸۰ - ۶۶۴۶۵۴۲۶

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۵	مقدمه
۱۷	فصل اول: اصول و مبانی
۱۸	کلیات
۲۰	بانکداری متعارف و اصل حاکم بر آن
۲۲	اصول حاکم بر نظام بانکداری اسلامی
۲۳	تجهیز منابع در بانکداری متعارف و بانکداری اسلامی
۲۳	الف- تجهیز منابع در بانکداری متعارف
۲۳	ب- تجهیز منابع در بانکداری اسلامی
۲۴	تخصیص منابع در بانکداری متعارف و بانکداری اسلامی
۲۴	الف- تخصیص منابع در بانکداری متعارف
۲۴	ب- تخصیص منابع در بانکداری اسلامی
۲۵	تفاوت‌های جوهری بانکداری اسلامی
۲۷	بهره و ربا
۲۹	ربا در قرآن
۳۵	فصل دوم: وثائق، تضمینات و نظارت
۳۶	وثائق و تضمینات
۳۶	الزامات قانونی بانکها در اخذ وثیقه
۳۷	الف- مکلف بودن بانکها
۳۷	ب- مخیر بودن بانکها
۳۷	عوامل مؤثر در اخذ وثیقه
۳۸	انواع وثائق و تضمینات
۳۸	الف: وثایق

۳۸	ب: اسناد تضمینی
۴۶	بیمه اموال و وثایق تسهیلات اعطائی
۴۶	نظارت
۵۱	فصل سوم: اعطای تسهیلات
۵۲	مقدمه
۵۴	اطلاعات اعتباری
۶۴	رویه اعطای تسهیلات (اعتبار)
۶۵	حقوق، حدود، ماملات و اصطلاحات
۶۵	اقسام عقد
۶۶	انواع قراردادهای
۶۷	شرایط اساسی ضمانت معاهد
۷۰	تعیین حدود
۷۱	حدود تسهیلات و تعهدات ذیل
۷۱	ریسک در نظام بانکی
۷۳	انواع ریسک
۷۴	ریسک اعتباری
۷۵	اعتبارسنجی
۷۶	ضرورت رتبه‌بندی داخلی
۷۷	تاریخچه تدوین مدل‌های امتیازدهی
۷۸	معیارهای مورد استفاده در امتیازدهی اعتباری
۸۰	روش‌های تحلیل امتیازدهی اعتباری
۸۰	اولین روش تحلیل اعتباری، روش VC می‌باشد در این روش از ۷ معیار
۸۲	دومین روش تحلیل اعتباری روش مدل LAPP شامل چهار معیار
۸۳	روش سوم در انجام تحلیل اعتباری روش ۵P می‌باشد، در این روش از ۵ معیار
۸۴	تشکیل پرونده‌های عمومی و معاملاتی مشتریان
۸۴	الف - مشتریان اعتباری
۸۷	ب- مشتریان غیر اعتباری
۸۹	فصل چهارم: قرض الحسنه تسهیلات در قالب وام
۹۰	قرض الحسنه

تعریف قرض الحسنه از نظر قانون مدنی	۹۰
تعریف قرض الحسنه از نظر قانون عملیات بانکی بدون ربا	۹۱
موارد اعطای قرض الحسنه	۹۱
شرایط کلی: سقف (حد مجاز جمعی)	۹۳
ضوابط اعطای قرض الحسنه	۹۳
نحوه محاسبه کارمزد	۹۳
عملیات حسابداری قرض الحسنه	۹۵
مدارک لازم برای پرونده اعطای قرض الحسنه رفع احتیاجات ضروری	۹۶
مدارک لازم پرونده اعطای قرض الحسنه ایجاد کار و افزایش تولید	۹۷
فصل پنجم: تسهیلات بانکی	۹۹
مضاربه	۱۰۰
ضوابط اجرایی مضاربه	۱۰۱
ویژگی های مضاربه	۱۰۱
نکات اصلی در بررسی های کلی مضاربه	۱۰۲
انواع مضاربه	۱۰۳
سرمایه مضاربه (هزینه های قابل قبول)	۱۰۳
مدت مضاربه	۱۰۴
نحوه محاسبه سود و تعیین نسبت تسهیم سهم سود بانک و عامل در مضاربه	۱۰۴
نظارت در مضاربه	۱۰۶
موارد فسخ مضاربه	۱۰۶
رویه اجرایی اعطای تسهیلات در قالب مضاربه	۱۰۷
عملیات حسابداری مضاربه	۱۰۸
مدارک لازم برای پرونده معاملاتی مضاربه	۱۱۵
قرارداد مضاربه بازرگانی داخلی	۱۱۷
مشارکت مدنی	۱۲۳
ویژگی های مشارکت مدنی	۱۲۴
انواع مشارکت مدنی	۱۲۶
سود مشارکت مدنی	۱۲۹
نکات قابل توجه در مشارکت مدنی	۱۳۰

نظارت.....	۱۳۱
رویه اجرایی اعطای تسهیلات در قالب مشارکت مدنی.....	۱۳۱
عملیات حسابداری.....	۱۳۲
مدارک لازم برای پرونده معاملاتی مشارکت مدنی.....	۱۴۲
قرارداد مشارکت مدنی.....	۱۴۵
مزارعه.....	۱۵۶
اجزاء تشکیل دهنده مزارعه.....	۱۵۷
ویژگی‌های مزارعه.....	۱۵۸
ضوابط اجرای مزارعه.....	۱۵۹
عملیات حسابداری مزارعه.....	۱۶۰
مساقات.....	۱۶۱
اجزاء تشکیل دهنده مساقات.....	۱۶۲
ویژگی‌های مساقات.....	۱۶۳
ضوابط اجرایی عقد مساقات.....	۱۶۳
عملیات حسابداری مساقات.....	۱۶۴
مشارکت حقوقی.....	۱۶۵
نکات قابل توجه در مشارکت حقوقی.....	۱۶۵
مراحل اجرایی مشارکت حقوقی.....	۱۶۶
مشارکت در شرکت‌های سهامی جدید.....	۱۶۷
مشارکت در شرکت‌های سهامی موجود (افزایش سرمایه).....	۱۶۸
حسابداران مشارکت حقوقی.....	۱۶۸
سرمایه‌گذاری مستقیم.....	۱۶۹
نکات قابل توجه در سرمایه‌گذاری مستقیم.....	۱۷۰
عملیات حسابداری سرمایه‌گذاری مستقیم.....	۱۷۲
فصل ششم: تسهیلات در قالب مبادلات.....	۱۷۳
فروش اقساطی.....	۱۷۴
ویژگی‌های فروش اقساطی.....	۱۷۸
نحوه محاسبه سود معاملات فروش اقساطی.....	۱۷۹
رویه اجرایی اعطای تسهیلات در قالب فروش اقساطی.....	۱۸۰

۱۸۲	 عملیات حسابداری فروش اقساطی
۱۸۸	 مدارک لازم برای پرونده معاملات فروش اقساطی
۱۹۰	 قرارداد داخلی فروش اقساطی
۱۹۹	 تعریف اجاره به شرط تملیک طبق آئین‌نامه قانون عملیات بانکی بدون ربا
۱۹۹	 ویژگی‌های اجاره به شرط تملیک
۲۰۰	 بررسی و نحوه اعطای تسهیلات اجاره به شرط تملیک
۲۰۱	 مدت اجاره به شرط تملیک
۲۰۱	 نحوه تعیین میزان مال‌الاجاره و تقسیط آن
۲۰۲	 پیش دریافت اجاره به شرط تملیک
۲۰۳	 شرایط تملیک عدم مستأجر توسط مستاجر
۲۰۳	 وثیقه یا تضمین معاملات اجاره به شرط تملیک
۲۰۳	 رویه اجرایی اعطای تسهیلات اجاره به شرط تملیک
۲۰۳	 عملیات حسابداری اجاره به شرط تملیک
۲۰۸	 مدارک لازم برای پرونده معاملاتی اجاره به شرط تملیک
۲۱۰	 قرارداد اجاره به شرط تملیک
۲۱۴	 سلف
۲۱۴	 موضوع معامله سلف
۲۱۵	 ویژگی‌ها و ضوابط اجرائی معاملات سلف
۲۱۵	 شرایط متقاضی: معامله سلف
۲۱۵	 شرایط محصولات موضوع پیش خرید (سلف)
۲۱۶	 مدت معامله سلف
۲۱۶	 قیمت پیش خرید کالای مورد معامله
۲۱۶	 فروش کالای پیش خرید شده
۲۱۶	 نکات قابل توجه در معاملات سلف
۲۱۷	 ارزش اسمی و فعلی کالا در معاملات سلف
۲۱۸	 عملیات حسابداری سلف
۲۲۲	 مدارک لازم برای پرونده معاملاتی سلف
۲۲۴	 قرارداد سلف داخلی
۲۲۸	 استصناع
۲۲۸	 ارکان عقد استصناع

۲۲۹	ماهیت استصناع
۲۲۹	ضوابط اجرایی عملیات استصناع
۲۳۰	ویژگی‌های استصناع
۲۳۰	نکات قابل توجه در استصناع
۲۳۱	عملیات حسابداری استصناع
۲۴۰	اسناد تجاری
۲۴۰	خرید دین (خرید اسناد و اوراق تجاری)
۲۴۰	ضوابط اجرائی خرید دین
۲۴۲	محاسبه بهای خرید اسناد
۲۴۲	عملیات حسابداری خرید دین
۲۴۵	دستورالعمل اجرایی خرید دین
۲۴۸	قرارداد خرید دین
۲۵۱	مراجعه
۲۵۱	تعریف مراجعه
۲۵۱	ویژگی‌های عقد مراجعه
۲۵۲	مدت بازپرداخت مراجعه
۲۵۲	نکات قابل توجه و ضوابط اجرایی مراجعه
۲۵۳	عملیات حسابداری مراجعه
۲۵۹	مدارک لازم برای پرونده معاملاتی مراجعه
۲۶۱	اعتبار در حساب جاری
۲۶۱	اعتبار در حساب جاری در قالب خرید دین
۲۶۲	دستورالعمل اجرایی اعتبار در حساب جاری در قالب خرید دین
۲۶۴	کارت اعتباری
۲۶۴	تعریف کارت اعتباری
۲۶۵	استفاده از کارت اعتباری
۲۶۵	کارت‌های اعتباری در ایران
۲۶۶	هزینه‌های کارت اعتباری
۲۶۷	دستورالعمل حسابداری کارت اعتباری بر پایه عقد مراجعه
۲۶۹	دستورالعمل اجرایی کارت اعتباری میزان برای کارکنان دولت و کارگران

۲۷۷	فصل هفتم: تسهیلات در قالب قبول تعهدات
۲۷۸	جعاله
۲۷۸	تعریف جعاله طبق ماده ۵۶۱ قانون مدنی
۲۷۸	تعریف جعاله طبق دستورالعمل اجرایی
۲۷۹	ویژگی های جعاله
۲۷۹	ضوابط اجرائی عملیات جعاله
۲۸۱	نحوه محاسبه اقساط بازپرداخت و مبلغ جعل
۲۸۱	عملیات حسابداری
۲۸۷	مدارک لازم برای رونده معاملاتی اعطای تسهیلات مسکن
۲۸۸	قرارداد جعاله تعهدات مصرف داخلی
۲۹۲	ضمان
۲۹۲	تعریف ضمانت نامه بانکی
۲۹۳	ویژگی های ضمانت نامه های بانکی
۲۹۴	انواع ضمانت نامه های بانکی
۳۰۲	فقدان ضمانت نامه
۳۰۳	عملیات حسابداری صدور ضمانت نامه های ریالی
۳۰۷	دستورالعمل ناظر بر ضمانت نامه بانکی (ریالی)
۳۲۱	قرارداد صدور ضمانت نامه
۳۳۷	ضمائم
۳۳۸	قانون عملیات بانکی بدون ربا (بهره)
۳۷۲	آیین نامه تسهیلات و تعهدات کلان
۳۸۰	آیین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط
۳۸۸	بخش های مختلف اقتصادی
۳۹۵	کتاب نامه

رشد و توسعه اطلاعات عمومی جوامع بشری در قرن حاضر در زمینه‌های علوم و فنون این اندیشه را در سر صاحب نظر به وجود آورده است که او نیز می‌تواند از کلیه اطلاعات و معلومات موجود در حوزه فعالیت خود استفاده نماید. این نوآوری بی‌شک در اداره سازمان‌ها و به ویژه نهادهای پولی و مالی تحول چشم‌گیری را ببار آورده و سرچشمه دگرگونی در نگرش‌ها و رفتار افراد نسبت به دستگاه‌های مالی و غیر مالی شده است.

شرایط فوق، بر اهمیت و ضرورت دانش روز به طور مستمر افزوده است تا جاییکه تصور وجود یک جامعه موفق بدون دانش روز حاضر ممکن و میسر نبوده و نهادهای جامعه‌ای که با این دگردیسی‌ها و دستاوردها خود را همراه و همساز نسازد، بی‌تردید، به تدریج از نقشه جغرافیایی جهان زدوده می‌شود. لذا، از جامعه‌ای می‌بایست همگام با تغییرات و تحولات که در محیط پویا و متحول عصر ما به وقوع می‌پیوندد، خود را هم‌آهنگ و هم‌گام ساخته و نیروی متخصص، دانشور و کارآمد را برای حل مشکلات و دشواری‌های دنیای حاضر تربیت کند.

خوشبختانه بسیاری از دانشگاه‌ها و مؤسسات عالی آموزشی را به ویژه مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران، با این نگرش و با امعان نظر به این واقعیت که اشاعه ذهنیت علمی در بین توده‌های مختلف و در گستره نظام بانکی کشور و به ویژه، با پرورش، ارتقاء تخصصی و اعتلاء سطح دانش و بینش بانکی کارکنان به رشد و توسعه اقتصادی می‌انجامد، از هیچ مجاهدتی در این باره فروگذاری نمی‌نمایند.

این نکته شایان توجه است که رشد اقتصادی و توسعه سیاسی، فرهنگی و اجتماعی کشور، ایجاب می‌کند که تحولات حاصل آمده‌ای از این فراگرد، بطور مستمر ادامه یافته، به

گونه‌ای که فعالیت‌های مورد نظر علی‌الدوام مظهر و منشاء تحولات و دگرگونی‌هایی باشد که انقلاب ملت ایران به ارمغان آورده است.

بدون تردید نظام بانکی کشور از این واقعیت آشکار فراگیر بی‌بهره نبوده و کشور ما در بین کشورهای جهان تنها کشوری است که توانسته سیستم جدید بانکداری را به گونه‌ای متحول به اجرا در آورده و علیرغم برخی نارسایی‌ها و تنگناها در این عرصه به موفقیت‌هایی درخور توجه دست یافته و در استقرار بانکداری بدون ربا از دیگر کشورهای اسلامی گوی سبقت را برآید.

مؤلف محترم که قسمت اعظم عمر خود را در سیستم بانکی کشور به ویژه در «مادر بانک بازرگانی ایران» گذرانده است پس از سال‌ها تدریس بانکداری بدون ربا در مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران به تهیه و تدوین کتاب حاضر در ارتباط با «تخصیص منابع» کمر همت بسته و با نحو بدی بنی بانکداری کشور را از دیدگاه تئوری و کاربردی تشریح نموده و در بخش‌های مختلف با ذکر مثال‌های متنوع و آرایه تمرینات و کاربردهای عملی بر غنای محتویات آن افزوده است.

کتاب بانکداری داخلی - ۲، با عنایت به تفهیمات پذیرفته در متن قوانین و آئین‌نامه‌ها و بازنگری اصول بانکداری اسلامی از نظر محتوی، روش کار، نوآوری، و با در نظر گرفتن فناوری‌های نوین، اکنون به سبکی نو و روشی جدید، دست‌آورد دانش‌جویان، دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان گذاشته شده است.

ذکر این نکته ضروری است که با پیروزی انقلاب اسلامی ایران نظام بانکی و بانکی کشور دچار تحول عمیقی گردید. حذف ربا از نظام بانکی که امری غیر ممکن در نظام سرمایه‌داری به نظر می‌رسید در کشورهایی نظیر پاکستان و سودان به اجرا گذاشته شده و تأسیس صدها مؤسسه بانکداری اسلامی در عصر حاضر، نمایانگر بخشی از تحول بانکی، هرچند هنوز در ابتدای راه است ولی عملی بودن چنین تحولی را در اقتصاد امروز نشان می‌دهد. علاقه سایر کشورها و حتی غیر اسلامی به نظام بانکی بدون ربا، حاکی از مشکلاتی است که در نظام بانکداری و مالی سرمایه‌داری وجود دارد.

از ذات لایزال ایزد متعال مسألت می‌نماید که مؤلف محترم این کتاب در تداوم خدمات ارزشمند به فرهنگ و جامعه علمی و دانشگاهی کشور همواره موفق و مؤید باشند. از

استادان ارجمند و محققان دلسوز، به ویژه همکارانی که سال‌ها با صداقت و بذل مساعی
مباشر جامعه در امور بانکی بوده و تجربیات گرانمایه اندوخته‌اند، خاکسارانه تقاضا می‌شود
که از تذکرات مفید و سازنده فروگذاری ننموده تا در چاپ بعدی نصب‌العین قرار گیرد.
بدیهی است هرگونه لغزشی منحصرأ به عهده مؤلف سخت‌کوش بوده که انشاءالله در نشرهای
آینده مرتفع خواهد گردید.

من الله التوفيق و عليه التكلان

دکتر سید حسین سیدالماسی

عضو هیأت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی

محقق دانشگاه پاریس ۱ سرین

زمستان سال ۱۳۹۴

www.ketab.ir